

25 år
i 2015

TENEN

25. årgang nr. 4 – maj 2015

Indhold:

Før TENEN	side	3
Minder!	side	6
Gyldne druer på væv af silke	side	7
TENEN inviterer på tur	side	9
Referat af TENENs generalforsamling 2015	side	10
Boganmeldelse: Luksusforordninger	side	16
GODT STOF - folkedragtudstilling på Viborg Museum	side	17
Fra Nødvendighed til Overflod	side	18
Mindeord om Aagot Noss	side	20
Postkort fra Ennigerloh	side	21
Køb TENENs nye bog	side	21
TENEN har en opslagstavle på internettet	side	22
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side	23
Bagsiden: Postkort fra Valby med funkis strik	side	24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på Internet.

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 1430130 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK2330000001430130

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2015/2016 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 26 60 28 40,

ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 18.05.2015

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne august, november, februar og maj. Deadline for redaktionelt stof er seks uger for eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx med ePost – eller evt. maskinskrevet med brevpost. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer

– så længe lager haves. Prisen er 65 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Internet: <http://www.tenen-dk.tk>

Før TENEN

Den 31. marts 1990 var vi 21 samlet på Hotel Nyborg Strand til stiftende generalforsamling for det, der skulle blive til TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening. Det blev en begivenhedsrig dag. Vedtægter blev vedtaget, og der var flere, som bidrog med at vise gamle tekstiler frem til almindelig beundring. En bestyrelse blev valgt. Behørigt referat blev udarbejdet og findes trykt i det første nummer af foreningens nyoprettede tidsskrift, det blev udsendt i maj 1990. Vi tog hjem hver til sit med opfattelsen af, at der nok kunne være opbakning til projektet. Det har så også vist sig at kunne holde i 25 år – ikke ilde!

Men hvad var der gået forud, som gav anledning til at samles i Nyborg?

Året tidligere holdt foreningen Danmarks folkelige Broderier sin sædvanlige generalforsamling på Engelsholm Højskole, hvor formanden og arbejdsudvalget kunne fremlægge en meget tilfredsstillende beretning om begivenhederne i det forløbne år: Bogen "Fra Silkesko til Bondens Bo" af Gudrun Andresen og Klara Sørensen var blevet udgivet som led i fejringen af 200 året for Stavnsbåndets løsning. Samtidig var det 35 år siden, at foreningen var blevet stiftet.

Det var sket med formålsparagrafen: at udbrede kendskab til og interesse for gamle danske almuebroderier og -stoffer, for derigennem at søge disse bevaret og nyttiggjort som en teknisk og kunstnerisk inspiration. Årene var blevet brugt til omfattende registrering af de gamle tekstile klenodier blandt private landet over, disse genstande var blevet fremvist på talrige udstillinger med tilhørende kataloger, og 125 mønsterark var blevet udsendt til foreningens medlemmer. Mønsterarkene var et meget benyttet og værdsat

undervisningsmateriale på Håndarbejdsseminarierne og i alle former for undervisning i håndarbejde inden for folkeoplysning, folkedansens dragtarbejde osv. Det blev derfor bekendtgjort, at foreningen nu

havde opfyldt sine forpligtelser med hensyn til registreringen. Formidlingen burde fortsætte.

Det kommende arbejdsudvalg til at varetage denne opgave måtte omdannes, idet jeg var i færd med at fratræde min stilling ved Nationalmuseet og der-

for trådte ud af arbejdsudvalget. Under punktet eventuelt bad jeg imidlertid om ordet og fremførte, hvor værdifuldt foreningens virke havde været for at give ejerne af de mange tusinde registrerede broderier og andre tekstiler en bevidsthed om, at disse ting fortjente bevaring og fortsat værdsættelse i familierne. Tilhørerne, ikke mindst de private medlemmer, som blev betegnet B-medlemmer uden stemmeret, gav udtryk for et ønske om at forsøge at nystarte en forening med dette som hovedformål.

I løbet af sommeren blev ideen udviklet, og arbejdsudvalget bifaldt, at der kunne sendes indbydelse ud til den samlede medlemsskare i Danmarks folkelige Broderier. I oktober 1989 blev der så indkaldt til en sammenkomst, hvor sagen kunne drøftes blandt de fremmødte. Mødet fandt sted på Frilandsmuseet i Sorgenfri, hvor den gamle skolestue i den tidligere Lyngby Landbrugsskole dannede rammen. Til stede var formanden for Danmarks folkelige Broderier, Bente Busk Laursen, og vel henimod 30, der både repræ-

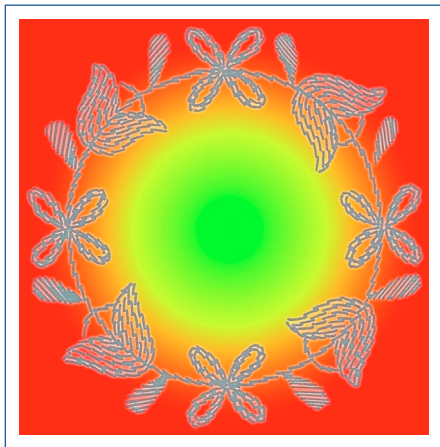
senterede foreningens A-medlemmer fra skoler og kvindeorganisationer, og et antal B-medlemmer med vidt forskellig baggrund, så som private ejere af interessante tekstiler, kunsthåndværkere og folkedansere. Den livlige og positive diskussion førte til, at en god håndfuld af deltagerne meldte sig til det nødvendige arbejde med at udforme formål, virkefelt, vedtægter og økonomi.

Denne kreds gik i løbet af vinteren i gang med skarpe forhandlinger. Det lykkedes at nå til den skitse, som blev fremlagt ved mødet i Nyborg, men forinden var der mange spørgsmål at tage stilling til. Det solide arbejdsgrundlag, som havde hvilet på de forskellige husmoderforeninger og institutioner for undervisning, kunne vi ikke overføre, hverken med økonomisk støtte el-

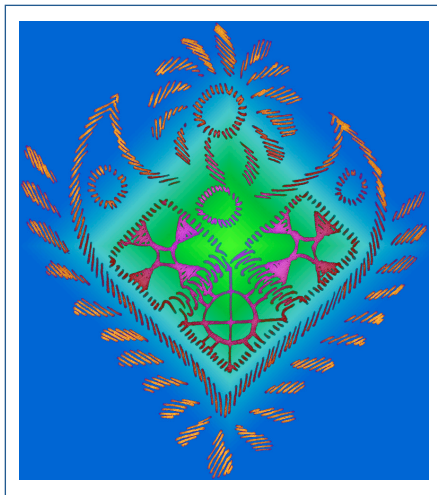
ler med goodwill. Det kommende virke måtte begynde på bar bund med frivillig og idealistisk indsats og satse på en udbredelse af kendskabet til initiativet så bredt som muligt. Med hensyn til bevaring af tekstilerne stod det klart, at foreningen ikke kunne stå for indsamling. Det måtte til hver en tid være en opgave for museerne at tage stilling til, i hvilket omfang de kunne påtage sig ansvaret for dette. Det måtte blive vores opgave at oplyse til ejerne om deres eget ansvar for at beholde og værdsætte deres ejendele. Det var og er

vores synspunkt, at kun gennem denne bevidsthed og respekt for vores personlige baggrund kan vi også nå til interesse for de ting, museerne kan tilbyde. Danmarks folkelige Broderiers registrering havde taget sigte på tekstiler fra tiden før omkring 1870, da forsyningen med dragter

og boligtekstiler i bondehjemmene hvilede på selvforsyning, det vil sige før industrialiseringen og butikshandel for alvor ændrede på disse vilkår. Som tiden var gået, havde det ændret sig, hvordan man så på produkterne af højskolernes undervisning og på de mange sting, der var lagt i nye former for pyntestykker i hjemmene. Der var behov for at bryde denne tidsgrænse og medvirke til at oplyse om interessen for ting op til nutiden. Det blev dermed også et formål at arbejde for fortsat

registrering af genstande i privat eje. Det måtte ske som projekter om udvalgte emner. Således ville vi formentlig bedst kunne styre vores ret så begrænsede kapacitet til at møde ejerne. Det første emne til at markere den nye retning blev selskabstasker. Mange havde smukke ting liggende i skufferne, alle med affektionsværdi, og ejerne blev glade for at få lejlighed til at vise dem frem. Senere kom også ganske andre planer på bordet, som forklæder og syborde. Den regelmæssige kontakt med foreningens forventede medlemskreds anså vi for aldeles afgørende, og et tidsskrift kom ret hurtigt på tale. Mange tidsskrifter er sat i verden og er strandet, efter at det første nummer har set dagens lys. Det var derfor ikke uden bekymring, at vi vovede at gøre forsøget. Efter et par ubehjælpssomme startnumre kom TENEN imidlertid i temmelig fast gænge, og redaktørerne har siden holdt det faste fodslag. Også personlig kontakt ville være hensigtsmæssig, og der måtte satses på et par eller tre temadage om året. De skulle gerne tilrettelægges som eksklusive besøg hos private, der ønskede at åbne deres hjem for de interesserede gæster, eller vi kunne besøge kunsthåndværkere og opleve nærheden af det kreative element. Alle disse planer burde realiseres, så

Danmark som helhed blev tilgodeset. Ganske mange lokale foreninger med historisk eller tekstilteknisk formål fandtes landet over, men vi så hensigten med vores initiativ som en landsdækkende paraply over disse. De eksisterende grupper, hvad enten det var vævere, folkedragt-entusiaster, eller de havde broderiet som samlingsfelt, lagde vægt på den praktiske tilvirkning af det pågældende. Deres medlemsblade indeholder anvisninger på mønstre, materialer og udformning. I forhold

til dette ønskede vi en historisk synsvinkel, en niche på det tekstile område, som ellers ikke var repræsenteret.

Det var dristige planer at møde op med i Nyborg. Ikke mindst måtte der jo skabes et vist økonomisk fundament, hvilket kun kunne tilvejebringes ved medlemsbetalinger. Kontingentet blev foreslået til

100 kroner, og de 21 entusiastiske deltagere tiltrådte dette. Så var der til produktionen af det første blad med referat af mødet. Det blev som de forrige indbydelser udsendt efter medlemslisten fra Danmarks folkelige Broderier. Allerede ved næste nummer var der lidt over 50 medlemmer, og vi åndede op med nogen lettelse. Der var gjort en begyndelse.

Hanne Frøsig Dalgaard

Ill.: Bearbejdede udsnit af DfB-mønsterark

Minder!

... om TENENs besøg i Søster Svenstrup 1997

Redaktionen kunne i TENEN 25/1 have valgt at vise et hvilket som helst opslag fra gæstebogen, men lige præcis dette opslag ... Jeg fik straks øje på min fars autograf og fandt også min mors ... Helt typisk at min far har været den første til at skrive i bogen. Jeg har kun deltaget i et mindre udsnit af TENENs arrangementer, men dette var der ingen tvivl om, at jeg skulle deltage i. Og mine forældre skulle med. Forøvrigt den eneste gang de deltog. Den dag var det bagende varmt, jeg skulle sidde med kortet og finde vejen. Og helt typisk for min far ville han hellere ad en anden vej, fordi den så mere spændende ud ... Derfor kom vi også for sent til Søster Svenstrup, hvilket jeg syntes var pinligt: det var jo formanden der kom for sent! Min far var mindre interesseret i tekstiler, men der var masser af mennesker (kvinder) han kunne tale med, og han fik også undersøgt alt relevant om gårdens udlænger. Da vi kørte fra Søster Svenstrup, havde han således set, hørt og oplevet en masse, som mor og jeg ikke havde. Til gengæld havde vi måske fordybet os lidt mere i de bjerge af tekstiler, som Elsebeth Berg Olsen havde lagt frem. Men husker jeg dem? Nej, det eneste jeg specifikt husker

er en korsstingsbroderet dug med den smukke gamle gård som motiv. Men hvad der står tindrende klart, er den gamle gård med den brolagte gårdsplads, vandposten, træerne der havde elmesyge, det gamle "levende" glas i en del af vinduerne, grødskeerne der havde plads oppe under bjælken i det indtagende køkken, værternes hjertevarme.

Fra Skovledholm er det heller ikke tekstilerne jeg husker, men den søde, gamle fru Frandsen, kontrasten mellem stuehusets charmerende gammeldags indre (køkkenet ikke mindst) og det moderne svineandbrug i staldene. Hvor jeg ikke var, min far var måske ... Da vi kørte derfra med mange billeder på net-hinden, kom vi til at køre lige bag ved Solveig Petersen fra Kimmerslev Mølle. På et tidspunkt holdt hun ind til siden, stoppede os og spurgte, om vi ikke ville se hendes ejendom også? Selvfølgelig ville vi det! Min mor var godt nok ved at være træt på det tidspunkt, men far fik hende hurtigt overtalt til en lille omvej. Alle Solveigs tekstiler lå i skufferne, men det gjorde nu ikke noget. Vi fik en

rundvisning overalt på ejendommen og i haven til stor begejstring for mine forældre, der mange gange tidligere havde kørt forbi Kimmerslev Mølle og ofte spekuleret på, hvordan der mon så ud indendørs! På hjemvejen talte vi meget om gamle landbrugsejendommers skæbne - strukturudviklingen i landbruget. Og måske lidt om tekstiler.

Hvad er det man husker? Det tænker jeg sommetider på, når jeg møder nogle af mine tidligere elever og kursister. For de kan begynde at tale om indslag, som jeg selv

har anset for perifere og knap undervist i. Men det er dem, de husker. En gang havde jeg læst Inger Christensens Sommerfugledalen op for et elevhold, jeg havde i billedvævning. En del år efter mødte jeg en af disse elever, som fortalte, at hun fornylig havde hørt Inger Christensen læse op i radioen, men pludselig hørte hun også min stemme i oplæsningen! Det var DET, hun huskede ... På en regnfuld søndag eftermiddag vil jeg nu overlade jer til jeres egne minder.

Susanne Nielsen

GYLDNE DRUER PÅ VÆV AF SILKE

Louis Süe : "Grappes de raisin", 1913. Silkedamask, motiv i guld på sort bund. Fra bogen L'Art de la soie Preme.

Silkestofmønsteret her blev første gang vist i Paris i november 1913 på kunstnernes efterårssalon Salon d'automne, hvor det indgik i et *boudoir-interiør*.

Motivet er en vindrueklase veks-

lende med en enkelt rose, og samme mønster blev også fremstillet i andre farvesammensætninger: sort/blå, grøn/brun/guld.

Drueklasen har siden antikken været symbol for frugtbarhed og

langt liv, og rosen er indbegrebet af skønhed. Og netop friskhed, frodighed, fylde i form og farve karakteriserede kunstværkerne på selv samme efterårssalon i 1913, hvor også Danmarks store sølvsmed Georg Jensen første gang i Frankrig præsenterede sine værker i sølv og rav og fik en hel artikel med rosende omtale i kunsttidsskriftet *Art et décoration*.

Efterårssalonen blev første gang afholdt i Paris i 1903, i opposition til de etablerede kunstsaler. Der vistes de tidligste tendenser til nye formsprog i billedkunsten, fauvisme og orientalisme, og nogle år senere

til en ny, moderne stil i kunsthåndværk og dekorativ kunst, art déco.

Her udstillede Matisse og andre unge avantgardekunstnere en helt ny kunst, vild, vital, orientalistisk og farveprægtig, og her førtes den nye dekorative kunst frem, art décoratif, boligens kunst, skabt af billedkunstnere og arkitekter i samarbejde med kunsthåndværkere, interiørfirmaer, tekstil- og møbelfabrikker, og en gruppe billedkunstnere, der arbejdede med dekorativ kunst, sluttede sig sammen i *Artistes décorateurs*.

Værkerne på efterårssalonen udstillinger var beregnet til et klientel, som havde råd til kunst og

L'Atelier français præsenterede på efterårssalonen i Paris i 1913 et boudoir med luksuøse boligtekstiler. Fra tidsskriftet Art et décoration, januar 1914.

pragfuld bolig med møbler og tekstiler af højeste kvalitet, og som dyrkede nydelsen af hovedstadens moderne liv og internationale impul-

ser. I 1909 havde Paris taget imod det russiske balletkompagni Ballet russe, et spektakulært scenisk Gesamtkunstwerk af musik, dans og

billedkunst, inspireret af eventyrlig orientalsk farverigdom, russisk folklore og antik mytologi i et temperamentsfuldt og moderne formsprog. Ballet russe fik stor indflydelse på den parisiske efterårssalon, hvis dekorative kunst i øvrigt også havde flere fælles træk med den samtidige kunstindustrielle kunstnersammenslutning Wiener Werkstätte i Østrig. På boudoires væg er silketapet med blomsterkurv "Panier fleuri", og på skærmbrettet silkedamask med drueklase og rose "Grappe de raisin". Silkestofferne var designet af Louis Süe, en førende fransk arkitekt, og fremstillet af silkefabrikken Prelle i Lyon.

Møblet ligner en chaise longue, "en lang stol", men er en særlig fransk siddemøbeltype méridienne, hvor den ene ende er højere end den anden. Benene svajer udad for-neden som på antikke romerske ligge- og siddemøbler.

Med sin sammensætning af forskellige og intenst flerfarvede tekstiler minder interiøret om rummet for et af Matisse's yndlingsmotive, odaliskene, en skøn eksotisk kvinde henslængt på sofa eller puder. Matisse havde i 1912 været på rejse i Marokko og var der blevet grebet af landets mauriske kultur og kunst.

I kunsthåndværket på efterårssalonerne i Paris sporer man både træk fra den foregående periodes stil art nouveau og spirer til den nye dekorative stil art déco.

Art nouveau, den lette, slyngede, organiske, japansk inspirerede stil, var kulmineret på verdensudstillingen i Paris 1900. Hér, på efterårssalonen i 1913, udvikler kunsthåndværkets formsprog sig markant – fra

den drømmende, flydende art nouveau til den mere konkrete, enkle og distinkt konturerede art déco. Stadig hersker motiverne fra planternes verden. Men fra 1910-erne i en mere frodig form af blomster, frugter og bær, med mere tyngde i motiverne og stærkere farvekontraster krydret med inspiration fra Nærorienten, den islamisk-mauriske kultur og antikken. Art déco kulminerede i sin første fase på verdensudstillingen i Paris i 1925 og havde på det tidspunkt udviklet et stærkere geometrisk islæt.

Anja Lollesgaard
Designmuseets bibliotek

Litteratur:

- Musée Carnavalet: *L'Art de la soie Prelle*. Paris, 2002 (II20728) - En dejlig bog om 250 års silke fra Prelle i Lyon, Frankrigs centrum for tekstilindustri.
- *Art et décoration*. 1914; janvier og juillet (tidsskrift).
- Camard, Florence: *Süe et Mare et la Compagnie des arts français*. Paris, 1993 (II16652).
- Dybdahl, Lars: *Dansk design 1910-45, art déco & funktionalisme*. København, 1997 (II19455).
- Royal Academy of Arts: *Matisse, his art and textiles*. London, 2004 (II19897).

ps: Artiklen er en bearbejdet udgave af Designmuseets web-artikel "Månedens fund december 2014".

TENEN inviterer:

Heldagstur til Andelslandsbyen Nyvang ved Holbæk den 19. september 2015. Reserver dagen og kontakt gerne formanden for information og tilmelding. Nærmere beskrivelse kommer i næste nummer af bladet.

Referat af TENENs generalforsamling 2015

... lørdag den 21. marts i Kvindernes Bygning i København

Formanden bød velkommen til årets generalforsamling, som er den 25. – altså en jubilæumsgeneralforsamling, som blev gjort ekstra festlig ved at vise den plancheudstilling, som Margit Ambeck og Annet Laursen Skjelsager havde lavet i dagens anledning. Der var fremstillet fine papirflag, som var hængt op lidt overalt – mange tak for det ... Derefter gik vi over til dagsordenen:

Valg af dirigent: Bestyrelsen foreslog Lone Falkenberg til dirigent, og da der ikke var andre forslag, blev hun enstemmigt valg.

Navneopråb: Der var mødt 24 deltagere, heraf var de 21 stemmeberettigede.

Formandens beretning: Den var trykt i TENEN 25. årg. Nr. 3/2015. Der var intet yderligere at tilføje til beretningen. Beretningen blev godkendt uden kommentarer.

Indkomne forslag: Der var ingen forslag indkommet, der har betydning for budgettet.

Fremlæggelse af revideret regnskab samt budget: Kassereren fremlagde regnskabet. På grund af det faldende medlemstal i 2014 er kontingentindbetalingerne en del mindsket. Frafaldet skyldes måske, at folk er blevet grebet af krisestemning og derfor har valgt at rydde op i deres medlemskaber og har besluttet bl.a. at forlade TENEN. Til gengæld er der i den seneste måneds tid kommet flere indmeldelser end normalt. Vort blad udgør også en tung post, men vi ønsker at opretholde standarden, da vi modtager megen ros for bladet. Det budgetterede underskud svarer i øvrigt til regnskabsunderskuddet, som altså skyldes de manglende kontingentindbetalinger. Dorrit Søndergaard spurgte, om der blev udsendt rykkere ved mang-

lende indbetaling. Svaret herpå er, at det gør der. Merete Bach spurgte, om der var mulighed for at søge fonde og legater. Dette er muligt til særlige projekter, men ikke til driften.

Herefter blev regnskab og budget godkendt.

Fastsættelse af kontingent: Selv om regnskabet udviste et mindre underskud, havde bestyrelsen valgt at foreslå uændret kontingent, da vi har et pænt indestående på bankkontoen. Dette blev enstemmigt godkendt.

Valg af bestyrelsesmedlemmer: På valg var: Annet Laursen Skjelsager, Bent Bille og Tina Ejlertsen. Annet og Bent blev genvalgt, men Tina Ejlertsen kunne af arbejdsmæssige grunde ikke genopstille. I stedet foreslog bestyrelsen Susanne Lervad, og da der ikke fandtes andre kandidater, blev hun valgt.

Valg af revisor, revisorsuppleant samt 2 bestyrelses-suppleanter for 1 år: Margit Ambeck, som det seneste år har været revisor, var villig til genvalg og blev også valgt. Det samme gjaldt posten som revisorsuppleant, som vedbliver at være besat af Hanne Schneller. 2014's suppleanter var Anni Bloch og Susanne Lervad. Da sidstnævnte nu var valgt til bestyrelsen, foreslog denne at vælge Susanne Rundqvist og Tina Ejlertsen som

nye suppleanter i samarbejde med Anni Bloch. Dette blev besluttet.

Øvrige indkomne forslag: Der var ikke indkommet nogen forslag.

Eventuelt: Annet Laursen Skjelsager fortalte lidt om baggrunden for foreningens stiftelse, og at der havde været 3 formænd igennem de 25 år. Hanne Frøsig Dalgaard var imponeret over de 25 års eksistens, det havde hun dengang ikke troet muligt. Annet Laursen Skjelsager omtalte derefter forklædebogsprojektet samt, at der nu er nedsat et udvalg: Annet Laursen Skjelsager, Vibeke Lilbæk, Margit Ambeck samt Lis Slottved. Projektet er pt. delt i to dele: En, der arbejder med selve bogen, hvor et emne er nogle breve, som udgør kildemateriale. En del af brevene er stilet til Susanne Nielsen; det er vanskeligt at skille ud hvad der er privat til Susanne og hvad der er tænkt til bogen. Vibeke Lilbæk omtalte vor kamp for at finde fonde, der vil hjælpe med at finansiere bogen, og derfor er det et stort ønske, at man informerer én fra udvalget, hvis man har forslag til fonde. TENEN har i tidens løb bragt omkring 50 artikler om forklæder, og der arbejdes med en idé om at genoptrykke artiklerne i et lille hefte, som skal vedlægges bogen.

Projektets anden del er den udstilling, som blev præsenteret i dag. Tanken bag udstillingen er, at den skal turnere rundt i landet og vi modtager meget gerne henvendelser fra medlemmer, der har lyst til at tage udstillingen med ud og fortælle om projektet. Der blev gjort opmærksom på, at mange af teksterne i dag var kopier fra bøger, hvor der er ophavsret, men at man arbejder på at finde tekster, som frit kan be-

nyttes. Er der nogen i forsamlingen som har set mangler i udstillingen, hører udstillingsgruppen også gerne herom.

I forbindelse med forklædebogen spurgte Jytte Harboesgaard om TENEN selv ejer en samling forklæder. I princippet ikke, men Susanne Nielsen har en del i magasinet, ligesom Margit Ambeck har en 1900-tals samling og Annet også har en samling af ældre forklæder. Spørgsmålet er, hvad der sker med den senere? Annet kunne foreslå, at man senere afleverede den til Spejdernes Genbrug, som har en afdeling for finere håndarbejder og boligtekstiler med gode priser. Annet er sikker på, at man på grund af værdien vil passe godt på dem. Margit fortalte, at hun kan love, at hendes ting ikke ender i en sæk, da hun har sørget for at hendes børn ved, hvor de skal henvende sig den dag, hun ikke er her mere. Det kan fx være Skals eller TENEN.

Dorrit Søndergaard efterlyste en medlemsliste. En medlemsliste er ikke tilgængelig, men mange navne kan findes ved en søgning i de gamle numre af bladet.

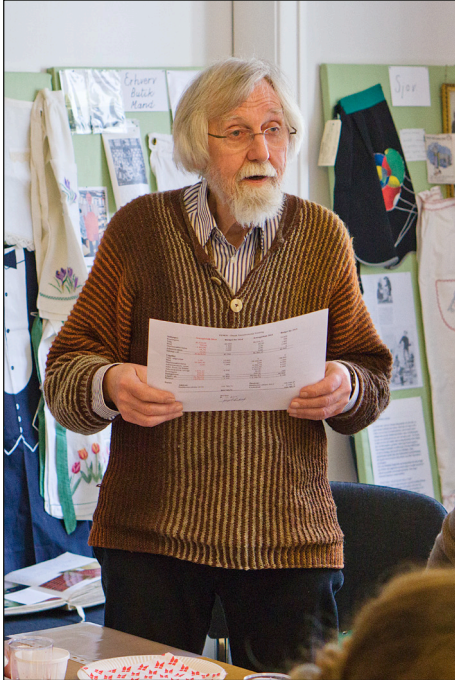
Frits Lilbæk informerede om TENENs nye initiativ på Facebook og opfordrede medlemmerne til at melde sig på web-siden www.facebook.com/groups/TENEN.forening Der blev også uddelt en flyer om emnet.

Jytte Harboesgaard informerede om Tekstil-ugen 2015 på Rødning Højskole 15.-21. november 2015. Flere oplysninger findes på www.rbskole.dk under korte kurser. Jytte foreslog også, at man på denne skole og på steder, hvor der færdes mange mennesker, f.eks. Skals,

25 år

TENEN
Dansk Tekstilhistorisk Forening
i 2015

- ↗ *Annet Laursen Skjelsager, formand*
- ↘ *Lone Falkenberg, ordstyrer*
- ↓ *Bent Bille, kasserer*

Rødding, Gavstriks årsmøde, Strikeweekenden på Sejerø kunne tilbyde at afholde foredrag, lægge information osv.

Der var også et forslag om at lægge TENENs udstillingskalender ud på hoteller og restauranter – i lighed med de postkort, der findes på diskoteker mm. Det skal undersøges, hvilke steder der kan være aktuelle.

Susanne Lervad informerede om en tur til Lyon i efteråret 2017, som hun er i gang med at planlægge og delte en flyer ud med besøgsforslag i byen. Det er tanken, at turen skal være en appetitvækker til en rejse til Kina ved en senere lejlighed. Susanne har tilbudt at være praktisk arrangør.

Endelig var der en stor tak for det gode arrangement fra vort norske medlem Kirsten Røvig Håberg,

som havde taget turen fra Oslo til København for at deltage i jubilæumsgeneralforsamlingen.

Formanden kom med dagens store overraskelse, nemlig at Hanne Frøsig Dalgaard's bog om luksusforordningerne nu er færdig, og at den vil blive delt ud til de tilstedeværende medlemmer som dagens generalforsamlingsgave. Prisen er 175 kr. + forsendelse, og den købes ved henvendelse til formanden.

Herefter var der ikke flere, der ønskede ordet og dirigenten afsluttede generalforsamlingens formelle del med at takke for god ro og orden.

*Lone Falkenberg, dirigent
Lis Slottved, sekretær
Aabenraa, 29. marts 2015*

ps: Det underskrevne referat kan beses hos sekretæren.

Så blev det tid til kaffebord. I dagens anledning havde to af bestyrelsens medlemmer, Bent Bille og Vibeke Lilbæk tilbudt at bage lagkage til os – og hvilken lagkage, den var meget lækker, så stor tak til Bent og Vibeke for veludført arbejde.

Efter det dejlige kaffebord med megen hyggelig snak var tiden kommet til det første tekstile indslag. Vi havde valgt at lade Susanne Lervad fortælle om Dragtpuljens pilotprojekt om dragt- og tekstiltermer fra 1600-tallet frem til nutiden. Det handler om en database på internettet www.textilnet.dk som bygger på 3 seddelkartoteker, som er udarbejdet af Erna Lorenzen, Den gl. By i Aarhus, Ellen Andersen, Natio-

nalmuseet og Else Østergaard, ligeledes fra Nationalmuseet. Arbejdet er udført i samarbejde med Centre of Textile Research og Dansk Sprognavn og er støttet af fondsmidler. Databasen bygger på historiske og nutidige udtryk og er sammenlignet meget med andre sprog. Man har brugt megen tid på varianterne, f.eks. giraftrusser -> gamachebukser -> leggings. Desuden har Else Østergaard samlet citater fra bøger, breve osv. Man kan finde en artikel om emnet her: blog.dengambleby.dk/bagfacaden/2013/07/16/dobbelt-digitalisering/ Artiklen er skrevet af Tove E. Matthiasen.

Derefter overtog Hanne Frøsig Dalgaard podiet og fortalte om bo-

- ↑ *Susanne Lervad*
- ↗ *Hanne Frøsig Dalgaard*
- ↘ *Lagkager klar til flødeskum*
- ↓ *Nørkleri*

gen, Luksusforordninger, som netop udkom denne dag. Bogen er et genoptryk af de seks artikler, der i perioden 1998 – 2014 blev bragt i TENEN, dog med fornyet og opdateret billedmateriale. De 6 artikler svarer til de seks forordninger fra årene 1558, 1683, 1736, 1783, 1783 og 1799 med noter, ordforklaringer og litteraturhenvisninger.

Baggrunden for disse forordninger var kongens ønske om at begrænse befolkningens luksusforbrug, da det ofte drejede sig om importerede varer.

Hanne fortalte om 1500-tallets hansekøbmænd, som bragte luksusvarer fra Østen til Holland og herfra bl.a. til Danmark, om de nordtyske delstater, som ingen luksusforordninger havde, hvorimod man kendte til dem i Sachsen og Bayern,

om Danmarks første formue selvangivelse i 1736, hvor folk skulle indsende oplysninger om luksus i deres besiddelse, ellers var de øvrige forordninger baseret på angiveri, om kongehusets byggedille i 1736, hvor man var i gang med opførelsen af Christiansborg Slot, som skulle være kongebolig, om hvordan der næsten ingen smykker er bevaret fra det tidlige 1700-tal fordi det var forbudt at bære dem, hvorimod disse smykker senere er blevet ændret, om hvordan 1783-forordningen var rettet mod bønderne, og at den sidste forordning kom i 1799.

Hanne afsluttede sit indlæg med at udtrykke sin glæde over at se bogen og at takke for, at TENEN ville stå for udgivelsen.

Lis Slottved

Generalforsamlingsdeltagerne var opfordret til at tage egne forklæder med – her er der billeder af nogle, som har fået TENENs registreringsmærke på.

Anmeldelse:

Luksusforordninger – 1558, 1683, 1736, 1783, 1783 og 1799. Ved Hanne Frøsig Dalgaard. Udgivet af TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening – i anledning af 25-års jubilæet. Udgivet 2015, 122 sider, ISBN 978-87-994893-3-6. Købes hos foreningens formand, pris 175 kr. + forsendelse.

Luksusforordninger var almindelige i Europa fra middelalderen og århundrederne frem. Danmark var ingen undtagelse, også her udkom flere forordninger vedrørende luksusforbrug som klæder, smykker, særlig mad og drikke og boligtilbehør. Hanne Frøsig har her samlet seks af de vigtigste luksusforordninger. Vi starter ved Den koldingske reces fra 1558 og ender ved Forordning hvorved den, for Yppighed ved Bryllupper, givne Strafløv... ophæves fra 1799.

Bogen starter med en indledning og ligeledes er hver forordning indledt af et forord med forklaringer, gennemgang af tiden, kontek-

sten og baggrunden for forordningen, dertil et fyldigt noteapparat med forklaringer og bemærkninger. Til kapitlet om forordningen 1736, er der tillige samlet en ordliste med forklaringer og bagest i bogen findes et bilag med transskriptioner af indberetningerne i forbindelse med kravene i samme forordning. Disse har ikke tidligere været fremdraget og udgivet, og giver mulighed for i større omfang at kunne inddrages i den almene dragtforskning.

Læseren er således taget ved hånden og kyndigt ført gennem 250 års forordningshistorie og godt hjulpet af noter og forklaringer til tekst og indhold samt fortegnelser over yderligere litteratur. Bogen er desuden gennemillustreret, hovedsageligt i farver.

Bogen er en vigtig kilde til klædedragten i ældre tider og et kærkomment bidrag til dragtforskningen, der ellers alt for sjældent ser egentlige kildeudgivelser.

Camilla Luise Dabl

Forfatteren henter bøgerne i trykkeriet.

GODT STOF - folkedragtstilling på Viborg Museum

Hamborghvergarn, rosenhvergarn, gåseøje med stribevirkning og urtepottemønster, er blot nogle af de flotte stoffer, der bliver udstillet på Viborg Museum i sommerens særudstilling.

Der bliver rig mulighed for at komme helt tæt på de fine gamle stoffer og folkedragter. Man kan nærstudere de originale mønstervævede hvergarnsstoffer, som er helt unikke i dansk folkedragt historie, der findes ikke stoffer magen til i de øvrige nordiske lande. Hvergarnsstofferne i danske folkedragter består af en blanding af hør- eller bomuldstrend med islæt af uld. De er meget forskellige af udseende. De kan eksempelvis være ensfarvede, ternede, sribede eller mønstervævede.

I dragtstillingen følger man de mønstervævede hvergarnsstoffer gennem stilperioderne fra rokoko

til nyrokoko og kan se, hvorledes moden skifter i såvel snit som mønstertype. Alle stofferne er håndvævede og blev fremstillet af landsbyvævere, så udstillingen vil også fortælle noget om dem, der har skabt de smukke stoffer, og om deres baggrund. Hvordan lærte de håndværket, og hvad inspirerede dem?

Mange af udstillingens folkedragter og dragtdele er udlånt fra forskellige museer i hele Danmark.

Udstillingen laves i samarbejde med Nordlek folkedanserstævnet i Viborg den 14. til den 19. juli 2015, hvor der kommer deltagere fra alle de nordiske lande.

I den forbindelse vil der være foredrag og aktiviteter rundt om i byen. Dagligt vil der være opvisninger på byens pladser og i gaderne, ligesom der vil være et stort arrangement på byens torv eller stadion. I stævnets fem dage vil byen

syde og boble af spillemandsmusik, smukke folkedragter og danselyst. Nordlek-stævner arrangeres hvert tredje år på nye steder rundt om i Norden.

Udstillingen finder sted fra 19. juni til 30. august 2015. Se mere på www.viborgmuseum.dk

Trine Egelund Jensen

Folkedansere til landsstævne i Viborg 10. til 12. juli 1948.

Fra Nødvendighed til Overflod

... særudstilling på Give-Egnens Museum

Udstillingen viste nydesignede, anderledes og spændende beklædningsdele sammen med de originale strikkede genstande, der har fungeret som inspirationskilde.

Hanne Pjedsted har sammen med flere andre taget udgangspunkt i en række af museets genstande. Strikkekunstens muligheder ses tydeligt i samarbejdet mellem genstande og nye idéer.

Nøjsomhed var førhen en del af livet. Mange strikkede bluser og strømper blev det til, og alligevel er det synligt hvor stor en mønsterrigdom, der blev gjort brug af. Trods dagens overflod er strikkekunsten stadig aktuell. At der kun strikkes af lyst, gør hjemmestrikkede genstande til en luksusvare.

Børnefutterne er retstrikket i lammeuld - et par i alpaca-uld og silke. De strikkes som en lang strimmel med-lænkekant. Sålen strikkes fra midten af hælen og strikkes fast i kanterne efterbånden. Til sidst syes "futt" sammen i tåen.

Kunstner: Hanne Pjedsted

Grimen var meget almindelig til drenge i 1940-50-erne til at holde styr på håret. Den forneden er strikket i 1980'erne af Gusta Jensen (1910-1995) som en anskuelelsesmodel. Grimen blev ofte brugt som begynderarbejde for dem, der skulle lære at strikke.

Grimen på skabillenbovedet er retstrikket i strimler. Uldgarn med broderede blomster.
Kunstner: Emmy Hansen

På den begrænsede plads var der rigtig mange fine genstande. Med grå skilte viste man teksten til de gamle museumsting, og med lyserøde skilte fortaltes det, hvad de gamle ting havde inspireret til.

Et eksempel herpå var uldklokken, der nu var blevet til et asymmetrisk sjal med et mønster i skrå facon.

Oprindeligt var udstillingsperioden sat ret kort, men heldigvis var den blevet forlænget, så hurra for det. Vi arriverede en times tid før

Bindesjalet er retstrikket med en tungekant. Snipperne på sjalet føres rundt om ryggen og båndene for enden bindes under brystet. Det giver en stor bevægelsesfrihed samtidig med at det varmer. Konen kunne derfor bruge sjalet uanset om hun arbejdede ude eller inde.

Uldklokken er et underskørt strikket i sildebensmønster med en tungekant fornedet. Indtil underbenklæder til kvinder blev almindelige i slutningen af 1800-tallet var det normalt, at have mange underskørter under kjolen. Uldklokken har været brugt af Marianne Nielsen, født 1852.

Sjal i sildebensmønster som er udført asymmetrisk, hvilket giver sjalet en 'skrå' facon. Strikningen er udført med én tynd tråd baby-alpaca garn på pinde, der egentlig er for tykke til garnet. Inspireret af uldklokken.

Kunstner: Hanne Pjedsted

Et lille kuriosum var "strikkekrogen", der var erstattet af en brøndsøger, som rettelig bruges for enden af et langt tov således, at man kan fiske en tabt spand op af brønden igen!

museet åbnede klokken 14, så forinden blev det til en rundtur i byen med indbyggede overraskelser: overalt i Give by er der opstillet store og små kunstværker til glæde for byens borgere og turister, som vi jo var. Det er nok den danske by, der har relativt mest kunst i byinventaret!

Det var godt, jeg fik set udstillingen og dejligt, at strikning stadig er in!

Vibeke Lilbæk

Mindeord om Aagot Noss

Aagot var en af TENENs trofaste læsere, i en halv snes år også som æresmedlem i vores kreds. I oktober deltog Annet og undertegnede i fejringen af Aagot på 90 års dagen i festlig stemning, dog præget af nogen svækkelse, som nylig havde ramt hende. Vinteren over håbede vi på bedring, men der stødte lungebetændelse til, og den 5. april 2015 gik Aagot stille væk.

Aagot har efterladt os et stort livsværk i de mange bøger, hun har skrevet om de norske egnsdrakter. Med udgangspunkt i sin fødeegn Nordre Hallingdal har hun målbevidst gennemarbejdet også landskaberne omkring Sognefjord og Telemarken samt beskrevet de kunstnere, der tidligere har gengivet norske bønder i deres drakter: J. G. Grunds enestående sandstens skulpturer i Nordmandsdalen ved Fredensborg Slot, opstillet i 1760-erne og 1770-erne, og dragtakvarellerne af Johannes Flintoe fra 1820-erne samt af Joachim Frich fra 1840-erne.

Aagot var altid ydmyg over for den opgave, hun havde fået da hun tiltrådte sit virke ved Norsk Folke-museum på Bygdøy i Oslo, og hun holdt planerne for sig selv. Endnu i sin seneste tid havde hun sin færden på Nobel Instituttet i Oslo, hvor hun i sine pensionistår havde forskerciliteter.

Når jeg havde modtaget et bind af hendes produktion, kunne jeg spørge, hvad hun så havde tænkt sig at fortsætte med, men fik aldrig svar – tiden måtte vise det. Myreflottig har hun givetvis haft noget i gang, som vi kan håbe, at nogen vil være opmærksomme på. Ved sin fratræden

Aagots Noss begravelse fra Ål Kirke, Hallingdal, den 14. april 2015.

Foto: Tone Oppsato

fra museet i 1994 blev Aagot hyldet med festskriftet *Folk og klede – skikk og bruk*. En biografi er under udarbejdelse af journalisten Anne Lognvik, den ser vi hen til for at fastholde et værdigt minde om Aagot.

Hanne Frøsig Dalgaard

Noter:

- Kirken i Ål blev opført i 1880. Altertavle og dele af inventaret er fra 1700-tallet og stammer fra Ål stavkirke. Aagot Noss er gravlagt på Ål Kyrkjegard - gravstedet kan søges via www.aal.kyrkja.no
- Biografien forventes at udkomme i efteråret 2015 på Novus forlag. Følg og bestil på web-stedet www.novus.no ved at søge efter "boka om Aagot Noss".

Postkort fra Ennigerloh

For nogen tid siden besøgte jeg en veninde i Tyskland. En af dagene besøgte vi Museum Stickerei, Spitze & Co., Alte Brennerei, Ennigerloh. www.stickereischaetze.de

Museet udstillede mest hvidbroderi fra det 19. århundrede, men der var da også en del andre spændende ting. En af tingene var denne runde sag, beklædt med perlebroderi. Museets ejer, fru Monika Schmillenkamp, som viste rundt, vidste ikke, hvad "sagen" var beregnet til. Hun mente, den kom fra Østeuropa, måske omegnen af Prag, men var meget interesseret i at få gåden opklaret. Den er omkring 30 cm i diameter og 7-9 cm høj.

Lis Slottved

Red.: Anvendelsen af den torus-agtige pude har været efterlyst i facebook-gruppen "Tekstil/Kunst&Design", der har over titusinde medlemmer. Et svar er indløbet, Edith Strickler fortæller: These could be used for ceremonies. The hole is for holding a tray of fruits.

Luksusforordninger
- 1558, 1683, 1736, 1783, 1783 og 1799
Hanne Frøsig Dalgaard

Hanne Frøsig Dalgaard:

Luksusforordninger - 1558, 1683, 1736, 1783, 1783 og 1799

Særtryk af de seks artikler i tidsskriftet TENEN i perioden 1998 til 2014. 122 sider på luksuspapir i A5-format med illustrationer i farve og sort/hvid. Vejer 247 gram. Udgivet af TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening 2015. ISBN-13: 978-87-994893-3-6. Pris 175 kr. plus forsendelse.

→ Bestilles hos foreningens formand, Annet Laursen Skjelsager, silke-annet@silke-annet.dk / 44 95 05 55.

Artiklerne gennemgår seks kongelige forordninger, som havde til formål at begrænse datidens luksusforbrug overalt i riget. Først var forordningerne rettet mod adelen, men senere måtte også bønderne holde for. Forordningernes bestemmelser samt mange indberetninger til rigets administration giver et indblik i datidens tekstiler og andet bohove.

Hver af artiklerne har sine tilhørende noter med mange ordforklaringer og litteraturhenvisninger. Mange af illustrationerne er nu i farver, og der er suppleret med nye billeder samt et forord og et English summary foran i bogen samt et forfatter-CV bagi.

TENEN har en opslagstavle på internettet

Alle, som er interesseret i TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening, opfordres til at deltage i Facebook gruppen “TENENforening”.

Det vil være dejligt, hvis du vil bidrage med et opslag af og til med eksempelvis relevante tekstile informationer, udstillinger, tips, billeder, oplevelser, kommentarer, forespørgsler, henvisninger og den slags.

Facebook koster ikke noget. Du opfordres til at bruge “synes-godt-om” knappen, når du mener det.

God fornøjelse!

The “TENENforening” Facebook group is intended for those people interested in TENEN - Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte. As most Danes read English fairly well, you are urged to participate with textile non-commercial relevant posts and comments. Please use the “Like” button if you do.

Enjoy!

Web-adressen er: <https://www.facebook.com/groups/TENENforening/>

Der er mange forskellige opslag at kigge på. Der er også henvisning til andre danske og udenlandske tekstile Facebook-grupper, fx Haandarbejds Facebook Fremme, Gavstriks, Plante-farvning, Textil art & design og ETN.

Tidsskriftet TENENs redaktion vil bringe korte opslag om, hvordan ar-

bejdet skrider frem med det kommende bladnummer. Bestyrelsen vil minde om arrangementer og ture ligesom der vil komme opfordringer til at være med i foreningen samt til at hjælpe med at berette om TENEN for andre.

Frits Lilbæk

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>buvrv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@silke-annet.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th. 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>debemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand + kalender
Bent Bille	Søndergade 66 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>bille.glamsbjerg@gmail.com</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@dlgmail.dk</i>	sekretær + korrektur
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	26 60 28 40 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion
Maj Ringgaard	Helmsvej 37 2880 Bagsværd	21 40 43 76 <i>Maj.Ringgaard@natmus.dk</i>	bestyrelse
Susanne Lervad	Lindevej 14 1877 Frederiksberg C	22 11 08 26 <i>sl@termplus.dk</i>	bestyrelse
Susanne Rundqvist Pedersen	Rådm. Steins Allé 45, 5.tv 2000 Frederiksberg	26 62 80 80 <i>susanne.rundqvist@mail.dk</i>	bogholder
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv. 2800 Lyngby	45 87 55 05 <i>hanne.dalgaard37@gmail.com</i>	korrektur
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5 2300 København S	32 59 59 77 <i>annibloch@gmail.com</i>	suppleant
Tina Ejlertsen	Rudmevej 122A 5750 Ringe	41 43 67 87 <i>tejlertsen@gmail.com</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th. 2500 Valby	36 30 61 50 <i>m.ambeck@gmail.com</i>	revisor
Hanne Schneller	N. Frihavnsvej 49, 2.tv. 2100 København Ø	35 38 35 45 <i>hanne.schneller@botmail.com</i>	revisor- suppleant
Susanne Nielsen	Grusgravvej 10 4660 Store Heddinge	56 50 11 26	forklæder
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@icloud.com</i>	redaktion + webmaster

Dette blad er sidste nummer i 25. årgang.

Brug TENENs Facebook-gruppe - www.facebook.com/groups/TENEN.forening

TENEN på internettet - www.tenen-dk.tk - tjek dette bladnummers side

med henvisninger og to gallerier med ekstrabilleder.

***Sammen med dette bladnummer sendes
kontingentopkrævning.***

***Overhold venligst betalingsfristen,
som er 1. juli.***

Funktionalismen i slutningen af tyverne og i trediveerne trak sine spor bredt, så vi finder stilartens karakteristika overalt: møbler, tapet, sølvtøj, byggeri, stoffer og kunst, men også strikketøjet sladrer om stilen.

Netop i tyverne dukkede begrebet sweater op i dameudgave. En sådan har jeg kun set i gamle strikkebøger, som jeg nu har afbændet, men jeg har en rigtig funkissweater i børnestørrelse. Den blev lavet til min bror, der blev født i 1929, og senere arvede jeg den ... suppleret med en kyse for at vise, at jeg var en pige – trods min sparsomme hårvækst.

Garnet er beluldent tyndt perlegarn, som er karakteristisk for trediverne.
Margit Ambeck

Her er et billede, som må, være fra 1934, hvor min bror (fra 1929) har funkissweateren på – sammen med et par korte strikkede bukser passende dertil. Kærlig hilsen Margit

